

Motion till riksdagen 2005/06:Kr332

av **Ingrid Burman m.fl. (v)**

Åtgärder mot spelberoende

Motionen delad mellan flera utskott

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att i de fall man bryter mot reglerna om bl.a. ålderskontroll sklla tillståndet för spel kunna dras in.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en utvidgning av åldersgränsen för spel och lotterier.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att behandling av spelberoende införs i lagtexten i socialtjänstlagen.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om minskad spelhastighet i värdeautomater.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om begränsade öppettider i värdeautomater.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att utreda hur ett program för frivillig avstängning ifrån olika typer av spel skulle kunna utformas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tillståndet för kasinona skall dras in om de inte lyckas åtgärda problemen med prostitution, pengatvätt och organiserad brottslighet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om vikten av att bevara den reglerade spelmarknaden och betydelsen av ny lagstiftning mot utländska Internetspel som agerar utanför den reglerade spelmarknaden.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att inte ge AB Svenska Spel tillstånd att bedriva Internetpoker.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om direktiv till AB Svenska Spel motsvarande direktiven till Systembolaget AB.

Fel! Okänt namn på

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om införandet av obligatoriska varningstexter av liknande modell som på cigarettpaketet på samtliga spelprodukter.¹

¹ Yrkandena 3 och 11 hänvisade till SoU.

2 Inledning

Omfattningen av spel om pengar i Sverige har ökat och nått nivåer som inte motsvarar någon tidigare period i historien. Spel fascinerar, ger spänning och tidsfördriv för många människor. I mindre skala kan det ses som ett relativt oskyldigt nöje och de pengar som spelarna förlorar går ofta till samhällsnyttiga ideella ändamål. Men i takt med att alltfler och snabbare spel tillkommer och med dem en allt aggressivare marknadsföring drabbas alltfler människor av spelberoende och överdrivet spelande, ett beroende och missbruk som liknar beroende och missbruk av alkohol och droger.

I Sverige beräknas att det finns ca 125 000 personer som har problem med överdrivet spelande och av dessa beräknas ca 25 000 vara spelberoende. Det är särskilt vissa typer av spel som ökar risken för att spelberoende uppstår: dels är det så kallade skicklighetsspelet som spel på hästar osv., dels snabba spel som värdeautomatspel, kasinospel och trisslotter.

Problem med spelande är inte heller ett problem som är jämt fördelat över befolkningen. Socioekonomiska faktorer utövar enligt Statens folkhälsoinstitut ett inflytande över vilka som riskerar att få problem.

Spelandet i Sverige har enligt Spelinstitutet ökat under de senaste åren. Den genomsnittliga svensken spelar för 500–600 kronor per år i relation till en storspelare, som kan omsätta upp till 200 000 kronor per år. 2001 spelade svenska folket för 33,5 miljarder kronor.

Enligt Robin Room, chef för SoRad, har attityden till spelande genomgått en stor förändring från att inte varit allmänt accepterat till att bli en socialt integrerad företeelse i det sociala livet.

De egentliga vinnarna vid spel är spelbolagen och staten. AB Svenska Spel, som dominerar den svenska spelmarknaden, omsätter 20 miljarder kronor per år. AB Svenska Spel hade 2003 ett överskott på 4 miljarder kronor varav 1 miljard kronor gick till idrottsrörelsen och resten till statskassan.

Statens folkhälsoinstitut presenterade 2003 ett förslag till handlingsprogram mot spelberoende vilket överlämnades till regeringen enligt uppdrag. Slutsatserna i rapporten var att det krävs kraftfulla insatser under en lång tid och att spelbranschen bör ta ett ökat ansvar för spelandets skador och spelberoende.

Det är lätt hänt att man i en situation då spelberoendet växer lägger en stor del av skulden på missbrukarna själva. Man måste i det sammanhanget komma ihåg att staten kraftigt utökat tillgången på legala spel under de senaste åren. Med denna ökade tillgång har också spelandet ökat och med ett ökat spelande också problemen med spelberoende och överdrivet spelande. Staten har alltså ett betydande ansvar för att med olika åtgärder minimera skadorna till följd av spel. Det är därför viktigt att regeringen erkänner statens ansvar och inte ytterligare skuldbelägger de spelberoende, av vilka många redan i dag lever i en ond cirkel av skuld och skam, när man utformar regelverk för att minska spelberoendet. Detta gäller i synnerhet kvinnors spelproblem som ofta är dolda på ett liknade sätt som den alkoholberoende kvinnans problem och förknippade med mer skamkänslor. Det är samma mekanismer, med större skam för kvinnor än män över att vara beroende.

Fel! Okänt namn på

3 Ungdomar och spel

I Sverige börjar många spela vid en låg ålder i förhållande till andra länder. Det innebär också att det finns väldigt unga spelarmissbrukare. Det finns en misstanke om att detta kan ha samband med avsaknaden av åldersgränser och att de åldersgränser som finns inte följs. Tester har gjorts som visar att flera ATG-ombud lät ungdomar spela för uppseendeväckande stora summor vid upprepade tillfällen. Spel finns numera att tillgå i de flesta butiker, ofta i anslutning till utgångskassor där godis och tidningar säljs. De senare är produkter som ofta lockar till sig unga, varför de exponeras för spelreklam och erbjudande. Utformningen av vissa spelprodukter har dessutom ett ”naivt” tilltal som påminner om utvecklingen inom alkoholområdet som alkoholisk o.d. När det gäller spel kallas det för lördagsgodis och motsvarande. I spel som Bingo-lotto, som når en stor publik, ingår även en barndel som självfallet påverkar barns beteende i en särskild riktning.

Folkhälsoinstitutet visar i sitt handlingsprogram mot spelberoende att problemen med överdrivet spelande och spelberoende minskar med tilltagande ålder. Problemen är alltså som störst i de yngsta åldersgrupperna. Vänsterpartiet anser mot bakgrund av detta att det krävs en skärpning av kontrollen av åldersgränserna hos ATG-ombuden och att det i de fall man bryter mot reglerna ska tillståndet kunna dras in. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Då forskning och erfarenhet har visat att det finns risk att utveckla ett beroende, liknande alkoholberoende, bör barn och unga skyddas så långt det är möjligt från att utsättas för en sådan risk. Vänsterpartiet anser därför att det bör införas en åldersgräns för köp av lotter och för att få spela på spel som innebär insatser av pengar och som i dag inte har en åldersgräns för köp, t.ex. trisslotter och bingo-lotter. Regeringen bör därför utreda möjligheten att införa en åldersgräns för de lotterier och spel som i dag inte omfattas av åldersgräns. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Ändring av socialtjänstlagen

Vänsterpartiet kan konstatera att det är ett steg i rätt riktning att Statens folkhälsoinstitut i samarbete med Spelinstitutet nu finansierar en utökning av jourtelefoner för spelberoende. Statens folkhälsoinstitut samarbetar också med Spelinstitutet för att utveckla behandling via Internet för spelberoende. Det behövs dock ett fortsatt arbete för att utveckla behandlingsmetoder och för att skapa en acceptans bland socialsekreterare och andra myndighetspersoner så att spelberoende erbjuds behandling. I socialtjänstlagen finns i dag endast en rad inskriven i motivtexten om att även behandling för spelberoende ska kunna erbjudas, men det finns inget i själva lagtexten. Utskottet har i svaret till förra årets motion (2004/05:Kr332) valt att nöja sig med de formuleringar som återfinns i förarbetena till socialtjänstlagen. Vi menar att i ett läge då behovet av att uppmärksamma och synliggöra spelberoende inom

Fel! Okänt namn på

socialtjänsten är betydande så är detta en brist. I en enkätundersökning som Statens folkhälsoinstitut gjort så svarar 43 % av socialsekreterarna att de inte anser sig ha några kunskaper om spelproblematiken. Folkhälsoinstitutet driver ett utbildningsarbete för att komma till rätta med det här problemet, men en förändring i själva lagtexten skulle naturligtvis förstärka betoningen av spelberoendeproblematiken ytterligare. Vänsterpartiet menar därför att möjligheten till behandling mot spelberoende ska införas i själva lagtexten i socialtjänstlagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Värdeautomater

Statens folkhälsoinstitut konstaterar i sin handlingsplan för att motverka spelberoende att man kan anta att riskerna för överdrivet spelande ökar vid snabba spel och i synnerhet om man kan spela under en längre tid i sträck. Här finns det möjlighet att införa tekniska åtgärder för att minska den här problematiken. Lotteriinspektionen bör därför ges i uppdrag att i samarbete med Svenska Spel tillse att Jack Vegas och Miss Vegas-automaterna tekniskt förändras på ett sådant sätt att det uppstår fler och/eller längre pauser mellan varje nytt spel. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare så finns det enligt Statens folkhälsoinstitut forskning som visar att en stor del av problemspelet sker på dagtid, när det är relativt folktomt på restauranterna. Institutet menar därför att det bör övervägas om automaterna endast ska vara öppna på kvällstid. Regeringen bekymrar sig i prop. 2002/03:93 *Vissa frågor inom spelområdet m.m.* för att en sådan begränsning skulle kunna leda till fler illegala automater. Vänsterpartiet anser att den farhågan i och för sig är befogad, men att den frågan måste hanteras av polismyndigheten och lotteriinspektionen. Man vinner inte särskilt mycket på att ersätta en illegal problematik med en legal om omfattningen av problemen är desamma. Därför bör det införas begränsade öppettider på värdeautomaterna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Program för frivillig avstängning

Casino Cosmopol har ett program för frivillig avstängning till sina kasinon. Det innebär att en spelare som upplever sig ha problem med sitt spelande kan kontakta kasinot och begära att bli avstängd. Det finns olika varianter av avstängningar som antingen är tidsbegränsade eller som är på obegränsad tid. Casino Cosmopol genomför också uppföljningssamtal om någon vill börja spela igen. I dagsläget är 1 745 personer avstängda från kasinona. Det här systemet bygger naturligtvis på att kasinot har ett kundregister med personuppgifter.

Fel! Okänt namn på

Casino Cosmopol menar att den här verksamheten fungerar utmärkt och att många med spelproblem upplever det som en stor lättnad att den här möjligheten finns. Ett liknande system finns också på Svenska Spels Internettjänster.

Vänsterpartiet anser att det är en god idé att spelare med problem ska erbjudas möjligheten att stänga av sig. Ett liknande system borde kunna införas hos ATG:s och Svenska Spels ombud. I så fall skulle alla som köpte någon typ av spel behöva legitimera sig. Genom det så undviker man samtidigt att minderåriga spelar och ger samtidigt de spelberoende en möjlighet att stänga av sig från i princip allt lagligt spelande i landet.

Ett liknande system borde införas även för Jack Vegas och Miss Vegas-automater så att man kan stänga av sig även från dessa maskiner och så att åldersgränsen på automaterna efterlevs.

Eftersom det handlar om hantering av personuppgifter, vilket kan vara känsligt, bör den här frågan utredas vidare. Det bör dock inte vara så att frågan faller på detta då de enda personuppgifter som faktiskt måste lagras är de som frivilligt anmäler att de vill bli spärrade från spelen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Samtidigt som Casino Cosmopol kan fungera som inspirationskälla vad gäller program för frivillig avstängning så har det framkommit att det finns en mängd problem med de befintliga kasinona. Det handlar om prostitution, pengatvätt och organiserad brottslighet. Den typen av verksamhet ska inte få förekomma i en statligt bedrivet kasino. Därför ska inga nya kasinon öppnas innan man har situationen under kontroll. Om man misslyckas med att åtgärda problemen ska tillståndet för kasinona dras in. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Behåll den reglerade spelmarknaden

Det finns starka skäl att bibehålla den reglerade spelmarknaden i Sverige. För det första eftersom det möjliggör en närmare kontroll av spelandet, vilket är en förutsättning för effektiva åtgärder mot spelberoende och överdrivet spelande. För det andra därför att det möjliggör att spelarnas förlorade pengar används till för samhället nyttiga ändamål såsom t.ex. idrott och föreningsliv i stället för att hamna i privata intressenters fickor. Utländska spelföretag på Internet utgör idag det största hotet mot den svenska reglerade spelmarknaden. Lagstiftningen är alltför svag för att kunna mota dessa företag. I Danmark sägs det t.ex. uttryckligen att det räcker med att utländska Internetspel är formulerade på danska för att det ska vara ett illegalt spel. En liknande lagstiftning krävs också i Sverige för att skydda den reglerade spelmarknaden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Under den senaste tiden har frågan om att låta Svenska Spel bedriva poker på Internet blivit alltmer aktuell. Vänsterpartiet är negativt till att tillåta en sådan verksamhet som riskerar att ytterligare förvärra situationen med ett alltmer tilltagande spelmissbruk, särskilt som Internetspokern har just de egenskaper som brukar framhållas som extra riskabla för utvecklande av spelbero-

ende. Det är möjligt att man någon gång i framtiden skulle kunna tänka sig att tillåta Svenska Spel att bedriva Internetpoker, men bara under förutsättning att situationen vad gäller marknadsföring av spel är tillfredsställande och om det finns fungerande system för frivillig avstängning. Mot bakgrund av detta bör inget tillstånd ges till Svenska Spel för att bedriva Internetpoker. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Statens ansvar för spelberoende

Staten har ett stort ansvar för spelberoende då staten har spel som inte oväsentlig inkomstkälla och dessutom står bakom den dominerande spelaktören på marknaden. AB Svenska Spel saknar i dag direktiv, motsvarande Systembolagets, för hur bolaget ska informera om de negativa skadeverkningar som spelandet innebär för den enskilda och samhället. Det finns också en avsaknad av policy för hur AB Svenska Spel ska utforma sin marknadsföring, vilken får ses som relativt aggressiv. Vi har under senare år sett hur reklamen för spel blir allt aggressivare. T.ex. har man börjat dela ut gratislotter på tågstationer m.m. för att locka till sig nya kunder. Likaså ser man ofta hur trisslotter och annat är strategiskt placerat i butikerna vid kassan för att förmå folk att ”spontanköpa” en lott. De statliga kasinona menar att de fyller ett behov som redan finns. Frågan är då varför de satsar 1,5 miljoner om dagen på att få folk att spela mer? Den här ständiga närvaron av spel i det offentliga rummet upplevs av många spelmissbrukare som mycket jobbig. Vänsterpartiet anser därför att AB Svenska Spel av regeringen ska få direktiv som motsvarar de direktiv Systembolaget har för sin verksamhet när det gäller information om skadeverkningar, samt en etisk policy för AB Svenska Spels marknadsföring. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Varningstexter på spel

Ett problem som uppmärksammas ofta i debatten om spelmissbruk är den bristande kunskapen om riskerna med spelande (t.ex. i Handlingsprogrammet för att motverka spelberoende). Ett sätt att effektivt nå många spelande människor med en varning skulle kunna vara att alla spel bör märkas med en varningstext (i likhet med cigarettpaketet). En sådan varningstext skulle också kunna hänvisa till stödlinjen för spelmissbrukare. Regler för hur sådana varningstexter ska placeras etc. kommer naturligtvis att se olika ut för olika spelmedier. Frågan om varningstexter på spel bör därför beredas vidare av Statens folkhälsoinstitut som en del av deras arbete med att sprida information om spelandets negativa effekter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 3 oktober 2005

Ingrid Burman (v)

Ulla Hoffmann (v)

Elina Linna (v)

Kalle Larsson (v)

Gunilla Wahlén (v)